

ARGEȘ

Editori:
 Consiliul Local Pitești
 Primăria Municipiului
 Pitești
 Centrul Cultural
 Pitești

Revistă de cultură fondată în 1966 • Serie nouă
 ■ Anul XVIII (LIII) ■ Nr. 5 (431) ■ Mai 2018 ■ 4 lei ■

*Apare sub egida
 Uniunii Scriitorilor
 din România*

ȘTEFAN LUCHIAN - Flori de vară

Mihai Barbu

Toată lumea bună a Parisului consideră că-i de bon ton să asculți ce vrea să spună *Cântăreața cheală* și să asiești la *Lecția lui Ionesco*. Edith Piaf, Sophia Loren, Jean Renoir, Gerard Philipe au trecut pe acolo și au fost recunoscuți. Maurice Chevalier și Michel Simon, Luis Bunuel n-au avut norocul ăsta. Fie că n-au fost recunoscuți („Bine că nu mi-ați zis că sunteți Papa de la Roma!”), s-a revoltat casiera), fie că patronul s-a prefăcut că nu-i cunoaște.

reportaj

La faimosul Theatre de la Huchette...

Am văzut *Cântăreața cheală*, spectacolul cu numărul de ordine nr. 18.740

„În 1948, înainte de a scrie prima mea piesă, *Cântăreața cheală*, nu voiam să ajung autor dramatic. Aveam pur și simplu ambiția de a cunoaște engleza. Învățarea limbii engleze nu duce neaparat la dramaturgie. Iată ce s-a întâmplat: așadar, ca să cunosc engleza cumpărai, acum nouă sau zece ani, un manual de conversație franceză-engleză, pentru începători. M-am pus pe treabă. Conștiincios, copiai, ca să le învăț pe dinafară, frazele scoase din manualul meu. Recitindu-le cu băgare de seamă, nu învățai engleza ci niște adevăruri surprinzătoare: că sunt șapte zile într-o săptămână, de exemplu, ceea ce, de altfel, știam; sau că podeaua se află jos și tavanul-sus, lucru pe care, iarăși, îl știam dar la care nu cugetasem niciodată în mod serios sau pe care îl uitasem și care-mi apărea, dintr-o dată, pe cât de uimitor, pe atât de indiscutabil de adevărat. Începând cu lecția a treia, erau puse față în față două personaje, despre care nu știu încă dacă erau reale sau inventate: Dl. și Dna Smith care aveau de 20 de ani niște prieteni pe care-i chema Martin. Atunci avui o iluminare: să comunic contemporanilor mei adevărurile esențiale de care mă făcuse să devin conștient manualul de conversație franco-engleză. Scrisei astfel *Cântăreața cheală* care e, deci, o operă teatrală specific didactică. Unul dintre motivele pentru care *Cântăreața cheală* a fost intitulată așa este că nici o cântăreață, cheală sau pletoasă, nu-și face apariția. Amănuntul ar trebui să fie suficient”.

(Eugene Ionesco, *Note și contranote*)

Oh, Doamne, ce ciudat și ce coincidentă! Am fost deci față-n față... Acolo trebuie să ne fi văzut!

Vineri, 16 martie 2018, spre seară, mă aflam, împreună cu amicul meu Ioan Lascu, la Paris, pe rue de la Huchette. Voiam să văd, cu ochii mei, teatrul unde de mai bine de o jumătate de secol se joacă două din piesele lui Ionesco. E vorba, desigur, de „*Cântăreața cheală*” și „*Lecția*” care au avut premiera în data de 16 februarie 1957. Am ajuns în fața imobilului cu nr. 23 și două afișe ne fac cunoscut faptul că în fiecare zi, de marți până sâmbătă, de la orele 19 și 20 se joacă faimoasele piese ionesciene. Era ora 18 și 55 de minute. De la casă ni se spune că mai au doar două locuri din cele 84 ale sălii. „Intrăm?”, mă întrebă amicul meu. Prețul era cam piperat: 26 de euro pentru fiecare spectacol. Mi-am făcut socoteala că e puțin probabil că, în actuala viață, o să mai ajung, vreodată, față-n față cu Ionesco. Așa că am luat biletele cu nr. 469.680 și 469.681 reușind să vedem, în ultima clipă, spectacolul nr. 18.740 cu piesa „*Cântăreața Cheală*”. Sala era plină cu tineri iar noi am ocupat două din cele patru locuri de pe strapontină. Piesa, în regia lui Nicolas Bataille, se joacă, non stop, cu cinci distribuții. Noi i-am văzut pe Helene Hardouin în „*Madame Smith*”, pe Gerard Thirion în „*Monsieur Smith*”, pe Helene Cohen în „*Madame Martin*”, pe Didier Bailly în „*Monsieur Martin*”, pe Didier Beaudet în „*Căpitanul de pompieri*” și pe Nicole Huc în „*Slujnica*”. Odată cu biletele am primit și o bucătică de hârtie colorată pe care erau prezentate, în două vorbe, cele două piese. *Cântăreața cheală*: „O pendulă contrariană, o Slujnică ce se crede Sherlock Holmes, două cupluri ce au dialoguri ridicole, un derutant Căpitan de pompieri: o strălucită și subtilă autopsie a societății contemporane”. *Lecția*: „Un profesor timid, o elevă obraznică. Dar rolurile se schimbă iar situația se inversează. O confruntare bubuitoare”. În concluzie, Președinții Republicii Franceze se schimbă, unul după altul, *Cântăreața cheală* și *Lecția* rămân veșnice. 60 de ani de succese neîntrerupte la Theatre de la Huchette, aproape 19.000 de reprezentații, mai mult de 2.000.000 de spectatori. Teatrul a fost distins cu „*Moliere d'honneur 2000*” și „*Medaille de la Ville de Paris*”. În timpul spectacolului lumea a rîs în hohote și a apaudat furtunos. După spectacol ne-am întors la caserie, ne-am declinat identitatea („Suntem ziariști români, doamnă, compatrioții autorului...”) și am rugat-o să ne spună ce materiale promoționale au de vânzare pentru a ne putea documenta așa cum se cuvine. Ne-a arătat un program de sală (cu 2 euro) și o cărticică intitulată „*Le fabuleux*

roman du theatre de la Huchette” de Gonzague Phelip, apărută, în 2007, la prestigioasa editură Gallimard. „Costă 19,90 euro”, ne-a zis doamna, lăsând capul în pământ. Ni s-a părut cam scumpă dar ce nu faci pentru a putea relata despre gloria postumă a unui compatriot. Am scos din buzunar 20 de euro și am citit, în grabă, reclama de pe coperta a IV-a. „Un mare succes într-un teatru mic face mai mult decât un mic succes într-un teatru mare dar încă și mai bine decât un succes mic într-un teatru mic.” Teatrul Huchette are una din cele mai mici săli din Paris dar, să recunoaștem, e una dintre cele mai cunoscute din lume. Secretul notorietății sale se întinde de la Tokyo la San Francisco și se datorează, integral, lui Eugene Ionesco și pieselor sale *Cântăreața cheală* și *Lecția*. Ionesco n-ar fi vrut ca prima sa piesă să se termine așa cum a rămas în versiunea finală „*Actualmente, Cântăreața cheală se termină, de fapt, cu cearta dintre familiile Smith și Martin. Cortina se lasă în acest moment, apoi se mimează reluarea piesei: cortina se ridică din nou, actorii joacă începutul primei scene și cortina cade cu adevărat. Proiectasem un sfârșit mai fulgerător. Sau chiar două, la alegerea actorilor*”. Ionesco ne precizează că actorii săi au vrut să aibă parte de un final „foarte demn”. Așa că, suflet caritabil, s-a luat după ei, și-au hotărât, de comun acord, să nu încheie piesa ci s-o înceapă din nou. Mereu și mereu... „Ca să marchez caracterul interschimbabil al personajelor, avui doar ideea de a înlocui, la acest nou început, familia Smith cu familia Martin”. Vorba aia, ce mi-e Tanda, ce mi-e Manda, și-o fi zis Ionesco...

Povestea reluării:

În viață trebuie să privești pe fereastră!

„Nu putem să reluăm *Cântăreața cheală* și *Lecția* dacă nu avem bani nici măcar de-un afiș!”, le-a zis Jacqueline Staup tovarășilor săi de scenă. Singurul în măsură să le împrumute banii necesari era prietenul ei, regizorul Louis Malle, un vlăstar al unei mari familii de industriași, Beghin-Say, cu afaceri foarte profitabile în zona fabricilor de zahăr. Actrița pregătește terenul pe lângă tânărul cineast: „Ne-ar fi plăcut să montăm din nou *Cântăreața cheală* și *Lecția* dar n-avem nici o lețcaie...” Într-o bună zi, actorii trec, hotărât, la acțiune. Jacqueline formează numărul de telefon al prietenului ei și-i întinde receptorul lui Nicolas Bataille. „Se așteaptă c-o să-i vorbim despre bani, așa că nu mai pierde vremea, intră direct în subiect...” Gentil, Malle îi împrumută cu un milion de franci vechi (ceea ce ar însemna, azi, echivalentul a 1.500 euro) așa că trupa lui Bataille are cu ce să plătească, o lună de zile, chiria sălii de spectacol. De la 18 februarie până

la 18 martie 1957. Atâta socoteau ei c-o să se joace cele două piese...

Scurt flash back

c-un ascensor spre eșafod

Povestea acestui nou început pentru Eugene Ionesco trece prea repede peste episodul Louis Malle. Să ne reamintim că, la acea dată, binefăcătorul lor, tânărul Malle era, deja, deținătorul unui Palme d'or, obținut la Cannes, pentru documentarul „*Lumea tăcerii*”, unde a fost co-regizor (alături de Jean Jacques Cousteau) și cameraman. Pentru oamenii generoși, nicio faptă bună nu rămâne nerăsplătită astfel că, în anul următor (e vorba de anul 1958), la doar 25 de ani, Louis Malle dă lovitură. El filmează „*Ascensor pentru eșafod*”, o capodoperă cinematografică cu Jeanne Moreau, în rolul principal. Muzica filmului a fost scrisă de Miles David care, în studio, a improvizat în direct, la trompetă, pe măsură ce vedea imaginile filmului. „*Ascensorul...*” lui Louis Malle e considerat, azi, de critica de specialitate, drept primul film al Noului val al cinematografiei franceze.

Ziua în care

Cântăreața cheală* își bate joc de *Răul tinereții

Jacqueline salvează câteva scaune de la ghenă de gunoi, cumpără o canapea, se dă atașată de presă și, în această calitate, își invită noii colegi la eveniment. Jacques Noel repictează zidurile și fundalul care, acum, parcă măresc spațiul scenic și îi crează o profunzime nebănuită. Ionesco este de acord cu reluarea pieselor. „Da, dar nu la Huchette!” E de înțeles. De astă dată, Ionesco vrea să joace într-o ligă superioară. Theatre de l'Oeuvre e de acord să le închirieze sala în cele patru zile de marți, timp de o lună. Jacqueline Staup îi spune că bugetul lor s-ar epuiza doar pentru chiria acelor patru zile. Pe când la Huchette ar putea juca, cu banii ăștia, o lună întregă. În fața acestei evidențe, Ionesco renunță la visurile sale de mărire. În 1957, succesul a venit imediat. În șapte ani de la premiera absolută din 1950, cele două spectacole par să se fi clasicizat. Jean Pierre Mocky și Jean Paul Belmondo vor să închirieze și ei sala, din 18 martie încolo, pentru *Le mal de la jeunesse* de Bruckner și achită avansul. Proprietarul sălii analizează, la rece, situația și nu vrea să riște. Le înapoiază celor doi avansul și-l programează în continuare pe Ionesco. (E drept că Belmondo, cel din 1957, nu era star-ul care este astăzi...) În trei luni, trupa e în măsură să-i ramburseze lui Malle, împrumutul făcut. Ionesco e, acum, trifoiul lor cu patru foi. E porte bonheur-ul de serviciu. Toată lumea bună a Parisului consideră că-i de bon ton să asculți ce vrea să spună *Cântăreața cheală* și să asiești la *Lecția lui Ionesco*. Edith Piaf, Sophia Loren, Jean Renoir, Gerard Philipe au trecut pe acolo și au fost recunoscuți. Maurice Chevalier și Michel Simon, Luis Bunuel n-au avut norocul ăsta. Fie că n-au fost recunoscuți („Bine că nu mi-ați zis că sunteți Papa de la Roma!”), s-a revoltat casiera), fie că patronul s-a prefăcut că nu-i cunoaște. Afacerea merge strună și actorii sunt plătiți după rețeta fiecărui spectacol. Două treimi îl iau ei, iar o treime - patronul sălii. Marcel Pinard, proprietarul sălii, își freacă mâinile de bucurie: are, seară de seară, buzunarele pline. Își cumpără un teren, la țară, ca să-și ridice o casă de vacanță și, pentru prima dată, își permite s-o ștergă în vacanță.

(continuare în p. 31)